

Institusjon og institusjonsbygger

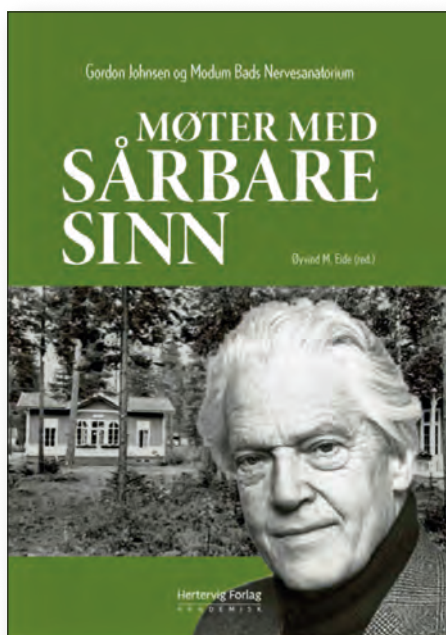
Øyvind M. Eide, red.

Møter med sårbare sinn. Gordon Johnsen og Modum Bads Nervesanatorium
Stavanger: Hertervig forlag akademisk, 2020

400 s.

ISBN 9788282172417

Michael 2021; 18: 376–7.

Denne boken forteller historien om predikant-sønnen og psykiateren Gordon Johnsen (1905–83) som måtte oppgi sin misjonsdrøm og i stedet fulgte kallet om å lage en moderne kristenhumanistisk institusjon for sinnslidende. Den handler om Modum Bads tilblivelse og første år, men også om en brytnings- og vekstperiode i norsk psykiatri som det er interessant å lese om.

Gordon Johnsens person og livsverk er inntagende og imponerende. Boken evner å gi et innblikk i et usedvanlig menneske som ville og gjorde godt. Man får inntrykk av en stor kraft som fikk til store ting. I en tid da psykiatrien utviklet seg sterkt og brytningene var mange og utpreget ideologiske, framstår han som balansert og eklektisk i sin tilnærming til faget. Likevel lå den psykodynamiske psykoterapien hans hjerte nærmest og der kom

hans viktigste faglige bidrag. Boken setter også Johnsens livsverk i et historisk perspektiv. Uten dette overblikket ville det være vanskeligere å forstå betydningen av en del av hans virke.

Boken virker solid. I tillegg til redaktøren har teologen Leif Gunnar Engedal og historikeren Per Haave skrevet kapitler. Helen J. Christie og Einar Johnsen, begge barn av Gordon Johnsen, har også bidratt. De tema-

baserte kapitlene gjør at boken ikke er strengt kronologisk, men nok til at innholdet er lett å følge. Stil, metode og kvalitet varierer mellom forfatterne, og det blir en del repetisjoner, men det er ikke et stort problem. Det er godt med referanser og noter til hvert kapittel. En del fine fotografier kunne fått større betydning om de hadde blitt henvist til i teksten. Stikkordregisteret er for lite gjennomarbeidet. Hvorfor har det over 40 henvisninger til ordet *ansvar*, men ikke en nevning av LSD?

Når jeg skal anmelde denne boken blir jeg sittende med et dilemma. Kan jeg som ateist, sosialist og med en sterk tro på den akademiske, rasjonelle, ikke-ideologiske praksis anmelde en bok om en dypt kristen, kallsdrevet bauta i norsk psykiatri? Kan jeg som ikke har noe forhold til Gud uttale meg om noe som er et livssynsbasert prosjekt?

Delvis ligger svaret i at jeg skal anmelde boken og ikke mannen. Men det er en god del om kristen tro og teologi i teksten. Her kommer jeg til kort med å bedømme bokens kvaliteter. Men samtidig synes jeg at den kommer til kort med å diskutere betydningen av en dypt kristen tilnærming til faget og den balansegang Johnsen selv mente var viktig.

Jeg må kanskje heller vende meg til stoff hvor min kunnskap tillater meg å ha synspunkter. Et slikt kapittel er det dyptpløyende og gode kapitlet om LSD-terapien som ble brukt i stort omfang på Modum i begynnelsen av 1960-årene. Dette var en virksomhet drevet fram av behandlingsoptimisme og entusiasme og i mindre grad av solid evidens. Her evner forfatteren å gi et balansert innblikk i de beveggrunner som fantes, de strømninger som var i befolkningen og de debatter som oppsto. Troen på LSD-terapi var sterk, så sterk at man ikke undersøkte de reelle effektene på en systematisk måte, til tross for at man hevdet å gjøre det (ss. 259–60).

Skulle jeg ha en innvending mot boken, så er det at den i sum ikke gir noe dypt blikk inn i Johnsens person og nære liv. Det blir yrkeslivet og hyllesten av «det åpne hjemmet der alle var velkomne» som blir stående igjen. Jeg savner også noe mer forklaring på forfatternes metode, som kanskje kunne kaste lys over nettopp dette valget å beskrive Johnsens profesjonelle liv. Forordet kunne godt blitt utvidet til å sette valg og synspunkter fra forfatterne i perspektiv.

Jørgen G. Bramness
jobr@fhi.no

Jørgen G. Bramness er seniorforsker ved Folkehelseinstituttet og professor i psykiatri ved Norges arktiske universitet i Tromsø.